

The transition to post-secondary vocational education. Students' entrance, experiences and attainment

Louise Elffers

Gegevens: Enschede: Ipskamp Drukkers.
Aankondiging: Tijdschrift voor Orthopedagogiek, 51, (2012), 304.

Toen Louise Elffers in de brugklas zat, promoveerden haar ouders kort na elkaar. 'De stress die dat in de laatste fase van hun vrijwel gelijktijdige deadlines met zich meebracht onderstreepte haar conclusie dat zij later beslist een ander carrièrepad wenste te bewandelen', schreef zij in haar proefschrift. Dat zij is gaan inzien '*dat het*' volgens haar vader, '*wél leuk is aan wetenschap te doen*', heeft zij met haar onderzoek naar schooluitval in het eerste jaar na de transitie naar het middelbaar beroepsonderwijs (mbo), ruimschoots bewezen.

De meeste schooluitval in Nederland vindt plaats in het eerste jaar na de overgang naar het middelbaar beroepsonderwijs. In vervolg op het voorbereidend middelbaar beroepsonderwijs (vmbo) verzorgt het mbo gespecialiseerde beroepsopleidingen voor studenten van 16 jaar en ouder. De helft van alle uitval in het mbo vindt plaats in het eerste jaar, wat aangeeft dat de overgang naar het mbo voor veel studenten lastig is, aldus Elffers. Om het studiesucces van mbo-studenten te bevorderen is het nodig meer te weten te komen over de precieze factoren die hen belemmeren in hun schoolloopbaan en welke tot succes leiden.

Elffers koos ervoor om stapsgewijs verschillende distale en proximale processen die kunnen bijdragen aan het studiesucces dan wel de uitval van studenten

na de transitie naar het mbo te onderzoeken. Dat wil zeggen: de mate waarin binnen- en buitenschoolse factoren en processen kunnen bijdragen aan het verklaren van het verhoogde risico op uitval onder bepaalde groepen jongeren. Daartoe onderzocht zij de entree, de ervaringen en de studievoortgang van eerstejaars voltijds Bol-studenten in techniek, zorg & welzijn en economieopleidingen - op alle vier de mbo-niveaus - van ROC's in grote en middelgrote steden. Zij volgde 1438 studenten uit 61 verschillende klassen vanaf het moment van binnenkomst in het mbo tot de start van het tweede leerjaar.

Aan de hand van verschillende statistische technieken, beschrijft zij de processen die deel uitmaken van 'de weg naar en door het eerste jaar in het mbo'. Het proefschrift bestaat uit zes opeenvolgende studies, deze zijn geclusterd in drie delen, waarvan ieder deel bestaat uit twee hoofdstukken. Deel I beschrijft de entree van de studenten in het mbo. Deel II schetst de ervaringen en deel III de studievoortgang van de eerstejaarsstudenten.

De belangrijkste bevindingen en aanbevelingen voor onderwijsgevers vatte zij als volgt samen.

Een succesvolle start in het mbo hangt sterk af van de ervaringen die studenten hebben in hun nieuwe omgeving. Prettige contacten met docenten en medestudenten evenals het ervaren van een goede aansluiting met de school en de opleiding, spelen daarbij een belangrijke rol. Deze factoren bevorderen de emotionele en gedragsmatige betrokkenheid. Studenten moeten, aldus Elffers, na de transitie naar het mbo een nieuwe cyclus op gang zien te brengen. Het onderzoek toont aan dat deze cyclus primair wordt aangedreven door een ervaren inhoude-

lijke aansluiting met het geboden onderwijs. De relatief jonge leeftijd waarop de eerstejaarsstudenten moeten kiezen tussen de verschillende gespecialiseerde beroepsopleidingen in het mbo brengt het risico met zich mee van een verkeerde opleidingskeuze; vaak blijkt dat de gekozen opleiding later toch niet zo goed bij hun wensen en mogelijkheden aansluit. Studenten die negatief oordelen over het belang van de opleiding voor hun toekomstige loopbaan hebben een grotere kans om uit te vallen.

Voorts blijkt dat de invloed van emotionele betrokkenheid op schoolprestaties en uitval net zo groot is als de invloed van gedragsmatige betrokkenheid, soms zelfs groter. Om een goed beeld te krijgen van de emotionele betrokkenheid van studenten is het nodig regelmatig gesprekken met hen te voeren (Christenson et al., 2010). Emotionele betrokkenheid is meer dan gedragsmatige betrokkenheid, gerelateerd aan de interactie van studenten met hun schoolomgeving. Hierdoor is het emotioneel betrokken zijn bij uitstek te beïnvloeden door een verandering van omgeving. Blijft (een gebrek aan) gedragsmatige betrokkenheid grotendeels overeind na de transitie naar een nieuwe schoolomgeving, voor emotionele betrokkenheid geldt dit niet. Een tijdige overstap naar een ander programma, klas of school, kan een proces van afnemende emotionele betrokkenheid, dat zou kunnen leiden tot uitval, een halt toeroepen (Finn, 1989).

Studenten die vinden dat ze veel zelfstandig moeten werken, zijn minder betrokken. Dit wordt in de hand gewerkt door de recente overgang naar competentiegericht onderwijs, waarbij een beroep gedaan wordt op zelfstandigheid en verantwoordelijkheid van de student zonder dat deze de daarbij nodige structuur en instructie wordt geboden (Basoki, Wiegiers & Overmeer, 2007). Elffers waarschuwt in haar proefschrift om niet te veel zelfstandigheid van mbo-studenten te vragen. Jongens zijn meer gedragsmatig be-

trokken als ze vinden dat ze veel zelfstandig moeten werken. Meisjes daarentegen niet. Zij zijn juist meer gedragsmatig betrokken als zij weinig zelfstandig moeten werken. Dit kan te maken hebben met de sekseverdeling in de mbo-sectoren. In deze studie zijn 96% techniekstudenten jongens, tegenover 92% meisjesstudenten in zorg- & welzijnberoepen, betrokken. Om beter inzicht te krijgen in de specifieke wensen en mogelijkheden voor zelfstandige werkvormen bij verschillende groepen studenten en opleidingen is nader onderzoek gewenst.

In dit onderzoek komt een zwakker verband naar voren tussen schoolervaringen, betrokkenheid en studievoortgang van risicoleerlingen. Scholen zouden er goed aan doen om met name in de eerste periode na transitie naar het mbo, risicoleerlingen actiever te benaderen. Verder onderzoek moet uitwijzen of beperktere invloed vanuit de schoolomgeving inderdaad een belangrijk mechanisme is dat ten grondslag ligt aan een verhoogd risico op uitval. Studenten die te maken hebben met moeizame persoonlijke omstandigheden of problematisch gedrag buiten de school, vallen vaker uit in het eerste jaar. In veel gevallen kan de schoolomgeving weinig doen om dit te voorkomen. Het contact met studiegenoten in zogenaamde 'peer tutoring'-projecten, vormen een uitzondering en bieden scholen de mogelijkheid om het contact met deze studenten te behouden. Voldoende toegang tot hulpbronnen is een belangrijke basis voor studiesucces. De risicoleerlingen in dit onderzoek gaven echter aan weinig toegang te hebben tot hulpbronnen zoals ouders, vrienden en andere sociale netwerken. Het zijn vooral jongens die meer moeite hebben om de hulpbronnen in hun thuisomgeving te herkennen en te benutten. Dit zou een mogelijke verklaring kunnen bieden voor hun verhoogde risico op uitval. In het onderzoek van Elffers blijkt de rol van ondersteuning door docen-

ten in de schoolse betrokkenheid van studenten niet zo groot. Dit spreekt het feit tegen dat docenten juist wél worden gezien als een belangrijke alternatieve hulpbron voor studenten die weinig ondersteuning vanuit huis krijgen (Scientific Council for Government Policy, 2008). Naast de prominente invloed van contacten met studiegenoten, 'peer tutors' en eventuele externe mentorprojecten die kunnen dienen om het sociale netwerk van studenten uit te breiden, wordt van de docenten een actievere benadering gevraagd.

Eerstejaarsstudenten hebben vaak weinig inzicht in de eigen interesse en mogelijkheden, in de structuur van de arbeidsmarkt en in het onderwijsbestel. Een sterke wil om van een bepaalde opleiding een diploma te behalen helpt de studenten om de eerste maanden na de transitie vol te houden. Naarmate meer ervaringen met de opleiding worden opgedaan, lijkt deze wilskracht zich echter tegen hen te keren. Daarmee wordt, aldus Elffers, de suggestie gewekt dat hun verwachtingen niet uitkomen. Vooral allochtone studenten lijken een kloof te ervaren tussen hun aanvankelijke verwachtingen en hun feitelijke ervaringen. Uit eerder onderzoek blijkt dat eerstejaars mbo-studenten moeite hebben om een onderwijsroute te vinden die bij hun loopbaanplannen op langere termijn past. Bovendien lijkt de keuze voor een bepaalde mbo-opleiding vrij willekeurig (Dekker, 2011). Zo vallen studenten die eerder zijn uitgevallen vaak bij hun tweede poging opnieuw uit. Naast de bestaande mentorprogramma's kunnen ROC's studenten op weg helpen door intakegesprekken met hen te houden. Bovendien kan het nuttig zijn om naast de huidige heroriëntatieprogramma's een algemeen oriëntatieprogramma in het eerste semester na de transitie naar het mbo aan de studenten die nog geen definitieve opleidingskeuze hebben kunnen of willen maken, aan te bieden. De resultaten in het proefschrift wekken

de suggestie dat het verhoogde risico op uitval onder bepaalde sociaaldemografische groeperingen gerelateerd is aan zoals Elffers het noemt, 'een worsteling' om met de transitie naar het mbo om te gaan. Bijvoorbeeld allochtone studenten, jongens en studenten die niet bij hun ouders wonen hebben meer dan andere studenten moeite om de eerste maanden na de transitie naar het mbo door te komen, maar zulke verschillen vervagen na het eerste semester. Sommige minderheidsgroeperingen ontbreekt het aan steun. Jaarlijks starten duizenden studenten niet in het mbo na het eindexamen vmbo (Scientific Council for Government Policy, 2008). Elffers pleit er daarom voor om ondersteuning te laten starten na het eindexamen vmbo en niet te wachten tot de start in het mbo. Een alternatief zou kunnen zijn om de transitie er helemaal uit te halen. De eerste resultaten uit het zogenaamde VM2-experiment, waarin studenten op het vmbo blijven tot zij een mbo niveau 2-diploma hebben behaald, stemmen hoopvol (Van Schoonhoven, Heijens & Bouwmans, 2011). Toch kiest een aanzienlijk deel van de VM2-studenten ervoor om het programma voortijdig te verlaten om alsnog naar het mbo te gaan (Van Schoonhoven et al.). De resultaten in het proefschrift bevestigen dat emotioneel minder betrokken studenten profijt kunnen hebben van een overstap naar een nieuwe school of opleiding. Elffers pleit ervoor dat alle studenten zijn voorzien van voldoende sociale en onderwijsinhoudelijke ondersteuning.

De verdienste van Elffers voor onderwijsgeveden is, dat zij met deze studie zichtbaar heeft gemaakt dat transitie naar het mbo voor veel jongeren een lastig knelpunt is in hun studieloopbaan. Echter, sommige factoren die een succesvolle schoolloopbaan van studenten ondermijnen liggen buiten de invloed van het onderwijs, vooral waar sprake is van studenten die uit regio's komen waar sociaaleconomische achterstanden domi-

neren; een populatie die in haar onderzoek ruim vertegenwoordigd is. De ervaren aansluiting tussen wensen en behoeften en de mogelijkheden en faciliteiten die de schoolomgeving biedt, is voor alle studenten, wat hun achtergrond ook mag zijn, een voorwaarde voor studieresultaten. Om de consequenties van een verkeerde studiekeuze en de daaraan gerelateerde uitval in het eerste jaar te mi-

nimaliseren, adviseert Elffers alle studenten, inclusief die van het vmbo komen, de transitie naar het postsecundair onderwijs te laten maken met een startkwalificatie op zak.

Maartje Hazenoot

E-mail:

maartje.lunsinghscheurleer@planet.nl

LITERATUUR

- Basoski, I., Wiegers, M. & Overmeer, V. (2007). *De kracht van het herontwerp. Onderzoek naar de succesfactoren en risico's van het herontwerp MBO*. Utrecht: Berenschot.
- Christenson, S.L., Thurlow, M.L., Sinclair, M.F., Lehr, C.A., Kaibel, C.M., Reschly, A.L. et al. (2010). *Check & Connect: a comprehensive student engagement intervention (2nd ed.)*. Minnesota: University of Minnesota.
- Dekker, S. (2011). *Ik ga maar kijken waar het*

schip strandt. Amsterdam: Universiteit van Amsterdam.

- Finn, J.D. (1989). Withdrawing from school. *Review of Educational Research*, 59(2), 117-142.
- Scientific Council for Government Policy (2008). *Vertrouwen in de school*. Amsterdam: Amsterdam University Press.
- Van Schoonhoven, R., Heijns, D. & Bouwmans, M. (2011). *VM2 op weg naar resultaat*. Utrecht: ecbo.

Binnengekomen boeken

Kind en echtscheiding

Karin Singendonk & Greet Meesters
Uitgever: Pearson
ISBN 9789026522468
Aantal pagina's: 215
Prijs: € 25,-
Derde geheel herziene druk

Kind en echtscheiding is bedoeld voor iedereen die zich wil verdiepen in de gevolgen van een echtscheiding voor kinderen

en hun ouders. Dat zijn in de eerste plaats natuurlijk de ouders zelf, maar ook de professionals die kinderen en ouders ontmoeten in hun praktijk. Eén op de drie huwelijken wordt ontbonden door echtscheiding, en bij meer dan de helft van de echtscheidingen zijn minderjarige kinderen betrokken. Per jaar gaat het om meer dan dertigduizend minderjarige kinderen. In de praktijk is het vaak lastig om zelf een goede selectie te maken uit de veelheid van informatie. In dit boek is alle relevante informatie rondom kinderen en echtscheiding bij elkaar gebracht. Deze geheel herziene derde druk bevat met name nieuwe actuele informatie over cijfers, de juridische aspecten en nieuwe vormen van begeleiding aan kinderen. Verder is de informatie uit eerdere uitgaven op actualiteitswaarde gescreend.